

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/5 Winter 2016, p. 431-446

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9301>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.02.2016

✓ Accepted/Kabul: 25.02.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Abdülhakim YÜCE –

Doç. Dr. İhsan SOYSALDI

This article was checked by iThenticate.

ŞEYH ZEYNELABİDİN EL-ÂBİRÎ VE İCÂZETNÂMESİ

Bekir KÖLE*

ÖZET

Kağızmanlı Şeyh Zeynelabidin (ö.1953), son devir Nakşî âlim ve mutasavvıflarındandır. Hayatı, ilmi ve tasavvuftaki yeri hakkında çok az şey bilinmektedir. Ancak bugün, canlı kaynak konumundaki torunlarından elde edilen bir kısım bilgi ve belgeler, bu hususta önemli bir boşluğun doldurulmasına katkı sağlamaktadır. Bu kaynaklara göre Şeyh Zeynelabidin, Muş'un Bulanık ilçesi Abri (Esenlik) köyünde medfun, âlim ve seyyid bir zat olan Şeyh Aynülmelek (Abdülmelik) (ö.726/1326)'in soyundan gelmektedir. Tasavvuf yolundaki seyru sülûküne Şeyh Muhammed Küfrevî (ö.1316/1898)'ye intisab ederek başlamış; icâzetnâmesini ise onun oğlu Şeyh Abdülbaki Küfrevî (ö.1943)'den almıştır. Orijinal nüshasına ulaştığımız bu icâzetnâmenin içeriğinde bir kısım tasavvufî bilgi ve tavsiyeler ile beş ayrı senedle Hz. Peygamber'e ulaşan tarikat silsilesi yer almaktadır.

Zeynelabidin, I. Dünya Savaşı yıllarında Abri köyünden Cizre'ye muhacir olarak gitmiştir. Ancak daha sonra devrin idarecileri tarafından aynı şehirde sürgüne tabi tutulmuştur. Cizre'de bir süre imamlık yapmış ve bu esnada birçok talebe ve mürid yetiştirmiştir. Ancak bunlardan Hulusi Yahyagil (ö.1986) hariç, geri kalanları hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılammıştır. Şeyh Zeynelabidin, Cizre'deki sürgün hayatının bitmesinden sonra Kağızman'a yerleşmiş ve irşâd faaliyetlerine burada devam etmiştir.

Bu makalede öncelikle, Şeyh Zeynelabidin'in hayatı ve nesebi hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra ise onun, Şeyh Abdülbaki Küfrevî'den aldığı tarikat icâzetnâmesi değerlendirilmiştir. Ayrıca onun tasavvufî kişiliğinin ortaya çıkmasına katkı sağlayacağını düşündüğümüz, Hulusi Yahyagil ve yakın dostu Alvarlı Muhammed Lutfî (ö.1376/1956)'nin kendisine yazdığı mektuplar üzerinde de durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Zeynelabidin, İcâzetnâme, Abri, Tasavvuf, Küfrevî.

---

* Yrd. Doç. Dr. İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, El-mek: bekrkole@hotmail.com

---

SHEIKH ZAINAL ABIDIN EL-ABIRI AND HIS DIPLOMA

ABSTRACT

Sheikh Zainal Abidin (d.1953) is from Kagızman and he is one of the recent scholars and sufis. We know too little about his life and his place at science and mysticism. Today, however, some information and documents obtained from the grandchildren, who are in position of living resources, contribute to fill an important gap in this regard. According to these sources; Sheikh Zainal Abidin, is buried in the village of Abri, in the district of Bulanık, Muş, and he is one of the descendants of Sheikh Abdulmelik (Aynulmelek) (d.726/1326) who is a scholar and sayyid (an honorific title borne by male descendants of the prophet Mohammed). His spiritual journey at sufi path began as a member of Sheikh Muhammed Kufrevi (d.1316/1898) and he took his diploma from his son, Sheikh Abdalbaki Kufrevi (d.1943). There are some mystical knowledge and advice in the contents of this diploma we have reached the original copy and it has the cult series which reaches to the Prophet with five separate evidence.

During the First World War years, Zainal Abidin Abri came to Cizre as a immigrant from the village of Abri. He is subjected to exile at the same place by the managers of that age. He worked as a imam (prayer leader) in Cizre and educated a large number of students and disciples. There is not any information about the rest of these students except Hulusi Yahyagil (d.1986). After the end of his exile in Cizre, he settled in Kagızman and continued to his enlightenment activities.

This article have first provided information about Sheikh Zainal Abidin's life. Then his cult degree which he received from Sheikh Abdalbaki Kufrevi will be assessed. We have focused on letters that were written by Hulusi Yahyagil and his close friend Muhammed Lutfi (d.1376/1956) who is from Alvar. We have believed that these letters will contribute to reveal his mystical personality.

STRUCTURED ABSTRACT

No specific study has been made about Sheikh Zainal Abidin al-Abiri's (d.1953) life, wisdom and his place in Sufism as a late Ottoman Naqshi scholar and Sufi. The reasons for this include, among others, the fact that he left no written work and that, with his humble attitude, he tried to hide his wisdom. When we consider, however, his *ijazat-nameh* (a diploma), some other documents and the laudatory descriptions of the scholars and Sufis of the era about him, the necessity of making a study on him becomes obvious.

Sheikh Zainal Abidin descends from Sheik Nizameddin Aynulmelek (d.1326), a scholar and sayyid entombed in Village Abri (Esenlik), Bulanık, in the city of Muş. The reason he was called "*Aynulmelek*" ("identical with an angel") is because he was very good natured and angel-like. So Sheik Aynulmelek enjoyed a well-deserved fame thanks to his respected personality and his scholarship. His fame has reached our time from generation to generation. After buying the

---

Turkish Studies

complete Village Abri, Sheikh Aynulmelek established a foundation here. With its foundation's kulliyah (Islamic-Ottoman social complex) that contain a mosque, a madrasa, a lodge and a hermitage, Village Abri has been a centre of knowledge and scholarship for centuries.

One of the important late representatives of this distinguished generation is Sheikh Zainal Abidin al-Abiri. Zainal Abidin was born in Bulanık, Muş, in 1867. His father was named Mousa Sayyid Ibrahim and his mother was named Emine. Having married a Lady Fatma, Sheikh Zainal Abidin had a son, Mehmet Sena, and a daughter, Zalfet. He passed away in Kağızman on 5 March 1953. Zainal Abidin is buried in Çengilli, Kağızman. Upon the introduction of the Law of Surname, he was surnamed "*Güner*".

Sheikh Zainal Abidin received his scholar diploma by getting his education in the Abri Madrasa from his uncle Sheikh Isa Efendi, his cousin Sheik Mustafa (d.1915) and from some other scholars of the time. With the start of the First World War in 1915, he immigrated to Cizre with his relatives. Keeping his knowledge and sayyid roots to himself in this foreign land, Zainal Abidin opened a watchmaker's shop for a living. He also met Sayyid Kadri (d.1961) and Sheik Seyda (d.1968), eminent scholars of the era. Attending the test organized by these individuals to assign a priest for the Ahmed-i Cezeri Mosque in Cizre, he displayed a great success against numerous candidates. So he was entitled to perform the mosque priesthood duties. His success reveals the accumulation of knowledge he got even before he came to Cizre.

Sheikh Zainal Abidin began his spiritual journey in Sufism by applying to Sheik Muhammed Kufrevi (d.1898) for an initiation and he got his diploma from his son, Sheik Abdalbaki Kufrevi (d.1943). This Naqshi/Halidi diploma is a valuable resource as it sheds light to the history of Sufism. In terms of its content, it is very similar to the diploma that Alvarlı Muhammed Lutfi got from Muhammed Kufrevi. After an introduction with *Hamdele* (gratitude to Allah) and *salvele* (prayer and salute to the Prophet Mohammed), it is stated in the diploma that it was granted to Zainal Abidin because of his continuous attendance to conversations. Then it provides the names of the sheiks in the sect's pedigree with separate statements of respect for each of them. In this diploma, the Prophet Mohammed is reached ancestrally through a total of five separate pedigrees including a golden one. Sheik Abdalbaki states that he granted the diploma upon his being allowed to.

After receiving his diploma, Sheikh Zainal Abidin trained numerous students and followers. One of those who was initiated by him was Hulusi Yahyagil, a subsequent a student of Said Nursi. After being introduced to Nursi, Hulusi Yahyagil (d.1986) kept in touch with Zainal Abidin. In a letter that Yahyagil wrote to Zainal Abidin, he introduced himself as his spiritual child and requested Zainal Abidin's prayers for mastering his ego.

In 1940, Zainal Abidin was slandered by someone who wanted to get a watch from him on credit. Claimed to be a paid whistle-blower, this person made a notification to official authorities reporting, "Zainal Abidin and his son Muhammed Sena (d.1962) do not accept to wear the modern hat, they give Koran courses, and they perform the old religion."

Turkish Studies

Upon this, Zainal Abidin and his son were taken from Kars to Erzurum and imprisoned in the madrasa of the Kurşunlu Mosque. Here, he was subjected to the severest tortures for 48 days. In the end of this time period, Muhammed Sena was freed but Sheik Zainal Abidin was kept there for another one year and 15 days. This fact is also reported by Zainal Abidin's close friend, Alvarlı Muhammed Lutfi (d.1956), who was also one of the caliphs of Muhammed Kufrevi. Alvarlı said to his family, community, dervishes and to some important individuals of the era such as Hacı Nurullah and Tayyar Baba that "*Sheikh Zainal Abidin is a sayyid, a descendent of the Prophet, and a scholar. He is a caliph of the Naqshibendi sect and he is highly developed in terms of morality. He is hardly matched by anyone in the art of oratory. He is sociable. Although he was tortured together with his son in the police station for 48 days, he showed a great endurance and did not groaned but repeated the statement "La ilahe illa ente subhaneke inni küntü minezzalimin" and therefore the Holy Allah has also granted him the 'Gavs Rank'.*"

After the end of his imprisonment, Zainal Abidin was settled in Çengilli, Kağızman. He remained there until his death and meanwhile he trained students, provided guidance and conversations while at the same time assuming significant duties in the construction of social peace as an opinion leader.

Lutfi, known for his elegies that he wrote for his beloved ones, stated the love and friendship between them in a poem that he wrote and sent him upon his illness in 1948. When Sheikh Zainal Abidin died in 1953, one of the important names of minstrel literature Cemal Hoca (d.1957) and the Mufti of Kağızman, Kasım Efendi, wrote elegies for him.

Conclusion

Sheikh Zainal Abidin al-Abiri is one of the late Naqshi scholars and Sufis who, until now, has not been the subject of any specific study but who needs to be addressed for his specialty knowledge and moral values. He descends from Sheik Nizameddin Aynulmelek, a 14th-century scholar and sayyid entombed in Village Abri (Esenlik), Bulanık, in the city of Muş. When he was in Abri, he received education from his uncle Sheik Isa Efendi, his cousin Sheik Mustafa and from some other scholars of the time. So, attending the test organized by these individuals for assigning the priest of the Ahmed-i Cezeri Mosque in Cizre, he displayed a great success against numerous candidates. His success shows the education that he got in some basic Islamic sciences such as interpretation, hadith, jurisprudence and kalam in the Aynulmelek Madrasa in Abri.

That Sheikh Zainal Abidin was entitled to receive the religious diploma was announced for the first time by Sheik Muhammed Kufrevi in a verbal statement. But as he was not old enough then, he received his diploma from Sheik Abdalbaki in 1341. In this diploma, the Naqshi pedigree reaches Prophet Mohammed (pbuh) in five separate documents. Following the names of great antecedents are important Sufistic recommendations that Sheikh Zainal Abidin is required to consider.

Turkish Studies

He was a close friend of Alvarlı Muhammed Lutfi, one of the Sufi poets of the time. This fact is revealed in the letter that Lutfi wrote in 1948 upon Zainal Abidin's illness.

Among the numerous students and followers grown by Zainal Abidin, only the name of Hulusi Yahyagil is reached. Yahyagil was initiated by Zainal Abidin five years before getting to know Said Nursi. Keeping in touch with Zainal Abidin, Yahyagil showed that he maintained his close relationship with his sheik in a letter that he wrote.

Keywords: Sheikh Zainal Abidin, Diploma, Abri, Sufism, Kufravi.

Giriş

Tespit edebildiğimiz kadarıyla, sahip olduğu ilmî ve tasavvufî birikime rağmen, Şeyh Seyyid Zeynelabidin el-Âbirî hakkında şimdiye kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bunun nedenleri arasında, geriye yazılı bir eser bırakmaması ve oldukça mütevazı tavrıyla ilmini gizlemeye çalışması gibi etkenler sıralanabilir. Ancak icâzetnâmesi ve bir kısım belgeler ile dönemin âlim ve mutasavvıflarının onun hakkındaki övgü dolu ifadelerine bakıldığında, bu konuda bir çalışmanın yapılmasının ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma boyunca Şeyh Zeynelabidin hakkında yeterli olmasa da önemli bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Bunların büyük bir kısmı, şeyhin Kars'ın Kağızman ilçesinde yaşayan torunu Said Güner ile yapılan görüşme neticesinde elde edilmiştir. Said Güner, Şeyh Zeynelabidin'in özellikle hayatı, ilmî ve tasavvufî eğitim süreciyle ilgili bizzat müşahedelerine dayanarak aktardığı bilgiler ve paylaştığı yazılı belgelerle çalışmanın canlı kaynağı olmuştur. Dedesinin manevi mirasını yaşatmaya çalışan Güner, Kağızman halkı ve eşrafı tarafından da "kanaat önderi" olarak bilinmektedir.

Şeyh Zeynelabidin'in hayatına geçmeden önce, soyunun dayandığı bazı önemli isimlerden bahsetmek yararlı olacaktır.

Seyyid bir aileye mensup olan Şeyh Zeynelabidin'in 20. kuşaktan dedesi Şeyh Muhammed (ö.?), Kûfe'den Anadolu'ya hicret etmiş ve oğlu Şeyh Pir Ramazan (ö.?) ile birlikte Muş'un Bulanık ilçesinin bugünkü adı Esenlik olan Abri Köyü'ne yerleşmiştir. Abri kelimesi Kürtçe'de "su kesen" demektir. O zamanlar bataklık bir yer olan Abri'ye bu ismin verilmesinin nedeni, Şeyh Muhammed'in torunu Şeyh Aynülmelek diye bilinen Seyyid Nizameddin (ö.726/1326)'in oradaki bir bataklığa dua ederek üzerine toprak serpmiş olması ve böylece o bataklığın kurumuş olmasındandır (Said Güner, Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014).

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerindeki Salnamede (*Bitlis Vilayet Salnamesi: 1316: 203*), Şeyh Aynülmelek, Şeyh Abdülmelik olarak geçmektedir. Şeyhin neslinden gelenlere göre; Şeyh Nizameddin'e "Aynülmelek" denmesinin sebebi, büyük bir âlim olduğu kadar iyi huylu ve melek gibi bir karaktere sahip olmasındandır (Evren, 1997: 3; Said Güner, Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014).

Şeyh Aynülmelek, Abri köyünün tamamını satın aldıktan sonra burada bir vakıf kurmuştur. Kurduğu vakfa ait 17 Zilhicce 733 /29 Ağustos 1333 tarihli vakfiyedeki bilgilere göre, köyün ¾ ünü zaviyeye ¼ ünü de caminin giderlerine vakfettiştir. (VGMA, *Anadolu Vakfiye Defteri*, No: 588, s. 241, sıra. 210; Yılmaz, 2009: 80).

Zeynelabidin'in de ilmî tahsilini gerçekleştirdiği yer olan Abri, Şeyh Aynülmelek'in yaptırmış olduğu cami, medrese, tekke ve zaviyenin de içinde bulunduğu külliyesiyle (*Bitlis Vilayet Salnamesi: 1316: 203*) yüzyıllarca bir ilim ve irfan merkezi olmuştur. Medrese ve tekkenin iç içe

Turkish Studies

olduğu bu manevi ortamda seyyid ailenin yetişmiş âlim ve sûfilere talebelerine zâhir ve bâtın ilimlerini bir arada vermişlerdir (Said Güner, Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014). Vakıf kayıtlarında buradaki yapıların, h. 1316 yılında halen mamur olduğu ve r. 1269/m. 1853 tarihlerinde bile medresenin halen faal olduğu anlaşılmaktadır (BOA *Evkaf Evrakı*: 15166, 2; Yılmaz, 2009: 48-49). Şu anda 100 hanelik bir köy olan Abri'deki külliye, medresesi yıkılsa da, cami, çilehane ve hamamıyla hala ayakta.

Şeyh Aynülmelek, saygın kişiliği ve âlim bir zat olması hasebiyle çevrede haklı bir üne kavuşmuştur. Onun bu ünü, yöre halkı tarafından nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Bu nedenle bugün de adından saygıyla söz edilmekte ve Abri köyünde yaşayıp bu soya ait olan herkes, Şeyh Aynülmelek'e kadar yirmi dedesinin ismini rahatlıkla sayabilmektedir (Evren, 1997: 2-3).

Bu güzide neslin son dönem önemli şahsiyetlerinden birisi de Şeyh Zeynelabidin el-Âbirî'dir. Şimdi onun hayatı hakkında, ulaşabildiğimiz kaynaklar çerçevesinde edinilen bilgileri değerlendirebiliriz.

1. Şeyh Zeynelabidin'in Hayatı, İlmî ve Tasavvufî Yönü

Son devir Osmanlı âlim ve mutasavvıflarından Şeyh Zeynelabidin Âbirî, nüfus kayıtlarına göre, 1867 yılında Muş ilinin Bulanık ilçesinde doğmuştur. Babasının adı, Musa Seyit İbrahim; annesinin adı, Emine'dir. Fatma Hanımefendi (ö.1953)'yle evlenen Şeyh Zeynelabidin'in, Mehmet Sina (Senâ) (ö.1962) adında bir oğlu ve Zalfet (ö.1956) isminde bir kızı dünyaya gelmiştir. Şeyh Zeynelabidin nüfus kayıtlarına göre, 5 Mart 1953; yakınlarının ifadesi ve mezar taşındaki tarihe göre ise 1952 yılında, Kağızman'da vefat etmiştir. Kağızman'ın Çengilli köyünde medfundur. Soyadı kanunu çıktıktan sonra "Güner" soy ismini almıştır (Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014).

Sâdât-ı kiramdan olduğu resmi kayıtlarda ifade edilen Şeyh Aynülmelek'in (BOA, *Yıldız Sarayı*, PRK.AZJ, dosya no: 18, gömlek sıra no: 91) (725/1325)'de kurduğu vakfiyedeki tasarrufunu gösteren r. 1307 tarihli bir belgede (VGMA, 200/88/795-796) Şeyh Zeynelabidin'in de bu soydan geldiği anlaşılmaktadır.

Abri şeyhlerinin soyundan gelen Said Güner (Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014) ve Mehmet Sait Selvi'nin (Kişisel Görüşme, 13 Şubat 2016) dayandıkları kişisel kayıtlarına göre, Zeynelabidin'in Şeyh Aynülmelek'e uzanan şeceresi şu şekildedir:

- Seyyid Şeyh Muhammed (ö.?)
- Seyyid Şeyh Pir Ramazan (ö.?)
- Seyyid Şeyh Nizameddin Aynülmelek (Abdülmelik) (ö.726/1326)
- Seyyid Şeyh İbrahim Hacı Hafız (ö.733/1333'den sonra)
- Seyyid Şeyh Nizameddin Hasan (ö.823/1421'den sonra)
- Seyyid Şeyh İbrahim (ö.?)
- Seyyid Şeyh Nurullah (ö.?)
- Seyyid Şeyh Pir Hüseyin (ö.?)
- Seyyid Şeyh İbrahim (ö.963/1556)
- Seyyid Şeyh Paşababa (ö.?)
- Seyyid Şeyh Mahmud (ö.1000/1592)
- Seyyid Şeyh Nurullah (ö.1052/1643)
- Seyyid Şeyh Muhammed (ö.1087/1677)
- Seyyid Şeyh Ali (ö.?)
- Seyyid Şeyh İbrahim (ö.?)
- Seyyid Şeyh Muhammed (ö.1157/1745)
- Seyyid Şeyh Ali (ö.1177/1764)

Turkish Studies

Seyyid Şeyh Muhammed (ö.1206/1792)
Seyyid Şeyh Musa (ö.1207/1793)
Seyyid Şeyh İsmail (ö.1259/1844)
Seyyid Şeyh İbrahim (ö.1287)
Seyyid Şeyh Musa (ö.1294)
Seyyid Şeyh Zeynelabidin (ö.1953)

Bu şeceredeki isimlerden sadece Şeyh Zeynelabidin Nakşî şeyhi olup diğerleri Kadirî şeyhleridir (*Şeyh Mustafa Divanı*, Güner ve Selvi'nin özel arşivindeki nüshalar).

Said Güner'in aktardığına göre, Şeyh Zeynelabidin, ilmî tahsilini Abri Medresesinde amcası Şeyh İsa Efendi, amcaoğlu Şeyh Mustafa (ö.1915) ve o günkü bazı ulemadan yapar ve ilmî icâzetnâmesini alır. Ancak bu icâzetnâme günümüze kadar gelmemiştir. Tahsilinden sonra birinci dünya savaşı meydana gelir. Bunun üzerine 1915 yılında yakınlarıyla birlikte Cizre'ye muhacir olarak göç eder. Nüfus kayıtlarında, Cizre'nin Dağkapı mahallesinde ikamet ettiği anlaşılmaktadır. Burada gurbette bulunduğu yıllarda ilmini ve seyyidliğini aşikâr etmeyen Zeynelabidin, bir saatçi dükkânı açarak geçimini idame ettirmeye çalışır. Aynı zamanda dönemin önemli âlimlerinden Seyyid Kadri (ö.1961) ve Şeyh Seyda (ö.1968) isimli zatlara tanışır (Güner, Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014).

Yine Güner'in ifade ettiğine göre; Cizre'de, Ahmed-i Cezerî Mescidi'nin imamının vefatı üzerine, dönemin âlimlerinden Şeyh Seyda ve Seyyid Kadri isimli zatlar, yeni imamı tayin etmek üzere bir imtihan tertip ederler. O dönemlerde oldukça tanınan bir yer olan Cizre'de bu görev için yaklaşık iki yüz aday bulunmaktadır. İmtihana Zeynelabidin de müracaat eder ve diğer adayların içerisinde en büyük başarıyı o gösterir. Böylece söz konusu mescidin imamlığını yapmaya liyakat kazanır. Onun bu kadar başarı elde etmiş olması, Cizre'ye gelmeden önce de önemli bir ilmi birikime sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak mütevası yaşantısından dolayı, ilmî yönü bu imtihana kadar çok ortaya çıkmamıştır. Ayrıca bu başarısı onun, Abri'de iken Aynülmelek Medresesi'nde tefsir, hadis, fıkıh ve kelâm gibi temel İslâmî ilimlerde belli bir düzeyde eğitim aldığını göstermektedir.

Said Güner'in özel arşivinde yer alan 1341/1925 tarihli bir resmi belgede onun, Dâhiliye Vekâleti tarafından imam olarak görev yaptığı bilgisi yer almaktadır. Ancak bu belgede mescidin adı, her ne kadar "İbrahim Câzî" yazılsa da bu ismin "İbrahim Câzerî" olduğunu tahmin etmekteyiz. Şeyh Zeynelabidin, Güner'in sözlü beyanında geçen Ahmed-i Cezerî Mescidi ile bu İbrahim Câzerî Mescidinde farklı zamanlarda görev yapmış olabilir.

Güner'e göre Zeynelabidin, Cizre'de iken, Şeyh Abdülbaki Küfrevî'den icâzetnâmesini aldıktan sonra çok sayıda talebe yetiştirir ve halife bırakır (Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014). Kendisine intisap edenlerden birisi de, Said Nursî (ö.1960)'nin talebelerinden Hulusi Yahyagil (ö.1986)'dir. Bu hususu İhsan Atasoy (2010: 52), şöyle ifade eder:

Hulusi Bey, Üstad'la tanışmadan beş sene önce Üstad'a son dersini veren Nakşî Şeyhi Muhammed Küfrevî Hazretleri'nin halifelerinden Cizreli Zeynel Abidin Hazretleri'ne intisap eder. Zeynel Abidin Hazretleri de meşhur Cizreli Seyda lakabıyla anılan, Üstad'ın selamını ayakta karşılayan ve bazen cezbe haliyle bir gün secdede kaldığı söylenen Nakşî tarikatının büyüklerinden bir zattır.

Yahyagil, "Barla Lâhikası"nda da, üstadı Nursî'ye yazdığı bir mektubunda, kendisiyle tanışmadan beş sene öncesinde Nakşî olan Muhammed Küfrevî'nin yoluna girdiğini açıklamaktadır (Nursî, 1998: 28). Buradan da anlaşıldığına göre; bahsi geçen şeyh, Küfrevî'nin halifelerinden Şeyh Zeynelabidin'dir. Yahyagil'in Nursî ile tanışması 1929 yılında (Atasoy, 2010: 52) olduğuna göre, onun Şeyh Zeynelabidin'e intisabı 1924 yılına tekabül etmektedir. Hulûsî Yahyagil, Nursî'ye

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/5 Winter 2016

talebe olduktan sonra da Şeyh Zeynelabidin'le irtibatını kesmemiştir. Yahyağil, Kars Askerlik Şubesi'nde (Özer, 1998: 21) albay olarak görev yaptığı 23 Rabiülevvel 1365/ 26 Şubat 1946 tarihinde, Şeyh Zeynelabidin'e bir mektup yazar. Bu mektubunda kendisini, onun manevi evladı olarak takdim eder ve nefsinin ıslahı için ondan dua istirham eder. Oldukça samimi hürmet ve saygı ifadelerinin yer aldığı bu mektubun (Said Güner'in özel arşivi) tam metninin transkribe edilmiş şekli şöyledir:

Ve in min şey'in illa yusebbihu bihamdihi

Es-Selamü Aleyküm ve Rahmetullahi Teâlâ ve Berakâtuhu

Aziz ve muhterem efendim!

Cevab-ı lütfnâmenizden dolayı Hâlık-ı Kerîm'e nihayetsiz hamd ve şükürler ederim. Manevi evladınız ve uhrevî kardaşınızı unutmadığınızda da teşekkür ederim. Üç oğlum ve bir kerimem hayattadır. Her birisi bir taraftadır. Ben hala burada tek olarak bulunuyorum. Ailem memlekettedir. Resmi dairede kalmaktayım. Hususi ikametgâhım yoktur. Askeriyyenin şubesindeyim.

Maddi rütbem: şimdiki tabir ile albaydır. Yani miralaydır.

Manevi rütbem: acz-i mutlak, fakr-i mutlak, şükr-i mutlak, şevk-i mutlak düsturuna bağlı çok kusurlu abd-i mü'mindir (lillahilhamd).

Vazifem: şuurum taalluk etmeden hizmet-i nûriyyede hâdimliktir.

Nefsim: emmâredir ki, senden kurtulamadı. Onun ıslahı ile de meşgul değilim. Belki mübarek dualarınız beni huzur-ı izzet-i Mevlâ'ya kabule layık bir hale getirir. Yoksa böyle gidersem neticeden korkulur.

Mübarek ellerinizi takbil eder, hayır duanızı istirham eder, mahdum-ı âliyenize hayırlar temenni ederim.

Ve Âhiru da'vâhum eni'l-hamdulillâhi Rabbi'l-âlemin. El-Bâkî, el-Hubbu fillah ve'l-buğzu fillah. Ve'l-hükümü lillah.

Uhrevî Kardaşınız, Hulûsî

23 Rabiülevvel 1365

Şeyh Zeynelabidin, hilafetinden sonra, devlet ricalinin, memleketine dönmesine izin vermemesi üzerine 1938'e kadar Cizre'de zorunlu ikamete tabi tutulur. Bu süre sonunda ise önce Abri'ye gider. Burada bir yıl kadar kaldıktan sonra Ağrı'nın Tutak ilçesine bağlı Karkalık köyüne geçer. Bu köyde de bir müddet kalan Zeynelabidin, Kağızman'da 14. Süvari alayının askeriye için Arap atları toplandığını öğrenince iki Arap atını da alarak buraya gelir. Oldukça iyi ata binen ve çok fazla Arap atına sahip olan Zeynelabidin, getirdiği atlarını orduya bağışlar. Kağızman'da eşraftan Ali Paşa (ö.?)'ya misafir olur ve kısa sürede ilim, sohbet ve örnek kişiliğiyle Ali Paşa'nın sevgisini kazanır. Kağızman'ın havasını beğenen Zeynelabidin, kendisine gösterilen teveccühü de geri çevirmeyerek 1938'de buraya yerleşir. Cizre'de yaptığı saatçilik mesleğine burada da devam eder.

Zeynelabidin, Kağızman'da 1940'da kendisinden veresiye saat almak isteyen birisinin iftirasına uğrar. Para karşılığında muhbirlik yaptığı iddia edilen bu zatın, "*Zeynelabidin ve oğlu Muhammed Senâ, şapkayı kabul etmiyorlar, Kur'an dersi veriyorlar, eski din taşıyorlar.*" şeklindeki ihbarı üzerine oğluyla birlikte Kars'tan Erzurum'a götürülen Zeynelabidin, Kurşunlu Camiinin medresesinde hapsedilir. Burada 48 gün boyunca en ağır işkencelere maruz bırakılırlar. Bu sürenin sonunda, Osmanlı döneminden kalma örfî idarenin (sıkıyönetim) kalkması ve yeni (22.5.1940 tarih ve 3832 sayılı) Örfî İdare Kanununun kabulüyle birlikte Muhammed Senâ serbest bırakılırken, Şeyh Zeynelabidin bir yıl 15 gün daha tutuklu kalır. Said Güner'e göre (Kişisel

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/5 Winter 2016

Görüşme, 1 Haziran 2014), bu hadiseyi Muhammed Küfrevî'nin halifelerinden ve Zeynelabidin'in yakın dostlarından Alvarlı Muhammed Lutfî de çok iyi bilmektedir ve bununla ilgili bazı yorumları vardır. Alvarlı, bu işkenceden sonra, kendi ailesine, cemaatine, o günkü dervişlerine ve Hacı Nurullah (ö.1960), Tayyar Baba (ö.?) gibi dönemin büyük zatlarına şöyle demiştir:

Şeyh Zeynelabidin seyyiddir, evlad-ı resuldür, şeriftir, hastır, âlimdir. Nakşibendî tarikatının halifesidir ve ahlaken tekâmül etmiştir. Kuvve-i natıkada emsali nadir bulunan fertlerden birisidir. Hoş sohbettir. Çilekeş olduğu için emniyette 48 gün oğluyla beraber işkence gördüğü için ve bütün o cefaya sabredip 'of' demediği için zikri her defada "Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn" olduğu için Cenab-ı Allah ona ayriyeten tarikatta 'gavslık rütbe'si vermiştir.

Zeynelabidin, mahkûmiyetten sonra Kağızman'ın Çengilli köyüne yerleşmeye karar verir. Güner, dedesi Zeynelabidin'in, Kağızman'da her gün takibata uğramamak için Çengilli köyüne yerleşme kararı aldığını nakleder. Şeyh Zeynelabidin ve oğlu Muhammed Sena (ö.1965)'ya bu köyde, Rusların umumi harpten sonra metruk bıraktığı evlerden birisine yerleşebileceği söylenir. Ancak Zeynelabidin gösterilen boş bir araziye kendi evini yapmayı tercih eder. Vefatına (1953) kadar burada kalıp bir taraftan talebe yetiştirip irşad ve sohbetlerde bulunurken, diğer taraftan da kanaat önderi olarak toplumsal barışın inşasında önemli görevler alır.

Sevdiklerine yazdığı mersiyelerle bilinen Alvarlı Muhammed Lutfî (Elmalı, 2013: I, 362-369), Zeynelabidin'in 1948'deki hastalığı üzerine yazıp ona gönderdiği bir şiirinde, aralarındaki muhabbet ve dostluğu edebi bir dille ifade etmiştir. Orijinaline ulaşamadığımız bu mektubun, Güner'in özel arşivindeki bir nüshasını kaynak olarak transkribe ettiğimiz şekli şöyledir:

Bismillahirrahmânirrahîm

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi Teâlâ ve Berakâtuhu

Es-selam ey dergâh-ı Mevlâ'da sâil es-selam

Es-selam ey merâm-ı maksûda nâil es-selam

Es-selam ey derd-i mihnet deryasına gark olan

Es-selam ey evliyalar zümresinde fark olan

Hidayetlü seâdetmendim envâr-ı her dû didem mirim efendim. Âbâ-yı ecdâdınız sâdât-ı kiram hazarâtının zîr-i kademlerinde hâk olayım pak olayım. Halife-i kiramdan Zeynelabidin Efendi'ye ba'de's-selam ve dua-yı bi'l-hayr kemal-i ihtiramımla dû dest ve kadem-i şeriflerin ziyaret ve bûs eylerim

Dilerim Bârî Hudâ her dû sera yârın ola

Himmet-i Küfrevîde kafiye sâlârın ola

Muhabbet bir Süleymandır gönül taht-ı revân olmuş

Muhabbet Mısır-ı Kenandır gönül Yusuf civân olmuş

Muhabbet neyyir-i a'zam gönül seb-i semâvâtdır

Muhabbet hurşîd-i mana gönül nûr âsumân olmuş

Muhabbet şâhid-i kudsî gönül der âşık-ı şeydâ

Muhabbet hayat-ı candır gönül daru'l-emân olmuş

Muhabbet rûh-i a'zamdır gönül vücududur onun

Gönül bir mihr-i bâtındır dû âlem âlî-şân olmuş

Muhabbetten mukaddem yâ acaba bir makam var mı?

Güruhu âşikâne ezelden sâyebân olmuş

Muhabbet Lutfiyâ her dû serâda destgir olmuş

Muhabbet mir-i meydandır gönül âlî divan olmuş

Turkish Studies

Ya Rab! Kerem et derdimi dermana yetiştir
 Ey şan-ı kerem hastamı Lokman'a yetiştir
 Derd-i dilime nûr-i hidayet olan derman
 Gönlüm gözünü hurşîd-i irfana yetiştir
 Gark eyle bizi sâki mey-i vahdete her dem
 Meyhane-i manadaki mestane yetiştir
 Hem neşeli mey tesir eder rûşte-i câna
 Mahmur-i ezel dide-i hayran yetiştir
 Lutfî ola kurban nola ol dergâh-ı yâre
 Hâk-i pâyi dildârına şâhâne yetiştir

Bu şiir, Alvarlı Muhammed Lutfi'nin "Hülâsatü'l-Hakâyık" adlı eserinde, mensur girişin de olmadığı bir kısım eksiklik ve lafzî farklılıklarla iki ayrı şiir halinde yayınlanmıştır (Lutfi, 2011: 245, 289-290).

Said Güner, Şeyh Zeynelabidin'in 1953 yılında vefatı üzerine, dönemin âşık edebiyatının önemli isimlerinden Kağızmanlı Cemal Hoca (ö.1957) ve dönemin Kağızman müftüsü Kasım Efendi'nin de mersiyeler yazdığını nakletmektedir.

Zeynelabidin'in hayatı ve tasavvufî yönü hakkında verilen bu bilgilerden sonra onun, şeyhi Abdülbaki Küfrevî'den aldığı icâzetnâmeyi ele alabiliriz.

2. Şeyh Zeynelabidin'in İcâzeti

İcâzet, sözlükte, kesmek, suyunu vermek (İbn Fâris, 2008: 180), yürürlüğe koymak, yerine getirmek, izin ve ruhsat vermek, hilafet vermek gibi anlamlara gelmektedir (Ezherî, 2004: VIII, 408; İbn Manzur, 2003: II, 260; Fîruzâbâdî, 2008: 310). Tasavvufta şeyhler, olgunluk makamlarını aşan ve irşâd mertebesine gelenlere, gördükleri terbiye ve irşâd sınırları içinde, taliblerin terbiye ve irşâd edilmesi konusunda izin verirler. Bu izni belgeleyen mezuniyet kâğıdına icâzetnâme denir. Ayrıca bu belge için hilâfetnâme ismi de kullanılmıştır (Akpınar, 2000: XXI, 393; Cebecioğlu, 2005: 277, 296).

İcâzetnâme almak, bir talebe veya mürid için hayatının en müstesna durumlarından biridir. Çünkü bu ana gelinceye kadar birçok zahmetli aşamalardan geçilmiş, ilim ve irfan edinilerek öğrenim sürecinin sonunda icâzetnâme alınmış ve bir nevî ilmî/irşâdî ehliyete sahip olunduğu artık tescillenmiştir. Bu sebeple çoğu el yazısıyla kaleme alınan binlerce icâzet, kendisinde bulunan kimseye öğretim ve irşâd etme hakkı vermenin yanında, asırlar boyunca birçok araştırma için tarihî kaynak değerine sahiptir (Schmidtke, 2003: 65; Ayar, 2014: 46'den naklen).

Tasavvuf tarihine ışık tutması yönüyle kaynak değer gördüğümüz icâzetnâmelerden biri de, Şeyh Zeynelabidin'in Nakşi/Hâlidî icâzetnâmesidir. Şeyh Zeynelabidin'in, tarikat icâzeti almaya hak sahibi olduğu, ilk defa Şeyh Muhammed Küfrevî tarafından sözlü olarak belirtilmiştir. Zeynelabidin, Cizre'de bulunduğu yıllarda amcası Şeyh Abdülaziz (ö.1915) ile beraber Küfrevî'nin huzuruna giderler. Küfrevî, Şeyh Abdülaziz'e hitaben: "Şeyh Abdülaziz, Zeynelabidin de benim halifemdir. Fakat yaşı küçük olduğu için onun hilafetini oğlum Abdülbaki verecektir." der. Bundan dolayı Şeyh Zeynelabidin, tarikat icâzetini Şeyh Abdülbaki'den almıştır (Said Güner, Kişisel Görüşme, 1 Haziran 2014). Ancak Vahyeddin Küfrevî, Şeyh Zeynelabidin'i Muhammed Küfrevî'nin halifeleri arasında gösterir (Küfrevî, 2013: 21).

Güner, dedesi Şeyh Zeynelabidin'in evinden çıkarmayıp gizlediği bu icâzetnâmesine dair yaşadığı kerametvârî bir hadiseyi şöyle nakleder:

Dedem Şeyh Zeynelabidin, bir gün Cuma namazından çıktıktan sonra, Cizre’de müderris ve âlim olan Seyyid Kadri, haber göndererek diyor ki: “Şeyh Zeynelabidin’e söyleyin, camiden çıkar çıkmaz evine gitsin. Biz gelip onun bir çayını içip, ziyaret edeceğiz.” Bu haber üzerine gelip dedeme sarılıyorlar ve diyorlar ki: “Şeyh Zeynelabidin senin elini öpeceğiz. Sen seyyidsin, evlad-ı resulün.” Dedem, “ne biliyorsunuz” diyerek elini öptürmemek için cebine atıyor. Dedem, kendisine ait sakladığı hilafet icâzetinin Seyyid Kadri’nin elinde olduğunu görüyor ve ondan teslim alıyor. Hâlbuki dedem, hiçbir zaman icâzetini evinden çıkarmamıştı. Bunun üzerine merakla Seyyid Kadri’ye bunu nerede gördüğünü soruyor. Seyyid Kadri de: “Sabah namazına kalktığım zaman abdest aldım. Bir de baktım ki bizim kapının önündeki büyük taşın üzerinde bir şey duruyor. Onu aldım içeri geldim, baktım ki senin icâzetin.” diyor. Aslında dedem oraya da, o eve de hiç gitmemiş, hatta oradan geçmemiş bile.

Bu ifadelere bakıldığında, bir keramet örneği olarak, icâzetin evden kaybolup Seyyid Kadri’nin eline geçmesi, Şeyh Zeynelabidin’in tevazu göstererek gizlediği seyyidliğinin ve Küfrevî’den aldığı icâzetnâmesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

3. İcâzetnâmenin Tercümesi

“Asalet bulutundan marifet yağmurlarını dostlarının kalbine saçan, böylece seçkin kullarının gönül sayfalarından kendisinden başkasına ait harflerin nakışlarını silen Allah’a hamdolsun. Öyle ki, bunun üzerine marifet yağmurları, denizler gibi olan hikmet pınarlarıyla buluştu ve seher vakitlerinde kendisinde bulunan güzel koku esintileriyle makam ve marifetler yüceldi. İnsanları kurtuluş yoluna irşâd etmek için gönderilen en mükemmel elçi, Allah’ın kulları için en faziletli rehber, yaratılmışlar için rahmet, ihtiyaçların giderilmesi için iltica makamı, Muhammed Sallallâhü Teâlâ Aleyhi ve Sellem’e ve ihtilâfları kaldırmak için kaideler tesis etmek suretiyle Müslümanlar için nasihat dayanakları olan, vakur manevi hilafet ve hidâyet önderleri olan âline, ashâbına ve nesline en kâmil ve mükemmel salât ve selâm olsun.

Edib ve necib Şeyh Zeynelabidin el-Âbirî, sohbetlerimize sürekli devam edince ona icâzetnâme verdim. Nitekim bana da, harikulade cezbelerin sahibi ve hayret verici sırların mazharı efendimiz ve kendisine uyduğumuz kardeşim Şeyh Abdulhadi el-Muhammedî’nin (Allah onun sırrını mukaddes eylesin ve onun nurlarından ve iyiliğinden bizleri de feyizlendirsin) bana icazet verdiği gibi. O da, babası lahut ve nasut âleminin yücresi, Allah’ın hayat vermesiyle yaşayan ve Allah’ın bekâsıyla bâkî olan, Allah’la oturan, asırların iyiliklerinin zübdesi ve şehirlerin şerefliilerinin dayanağı, irşâd ve imdâd mercii, köy ve şehirlerin mürebbisi, muhterem efendimiz, “Abd”ların babasından (Allah sırrını mukaddes eylesin, onun nurları ve iyiliğiyle âlemleri feyizlendirdiği gibi bizi de feyizlendirsin) icazet aldı. O da (bu icazeti), tarikatın kutbu, hakikat ilimlerinin denizi, kendisiyle övündüğümüz senedimiz Seyyid Tâhâ’dan (Allah sırrını mukaddes eylesin) almıştı. O da bu icazeti, amcası, devam edegelen bu nurun varisi Seyyid ve Şerif Abdullah Hekkârî’den bu telkini aldıktan sonra; irşâd dairesinin kutbu, ebdâl ve evtâdın varış yeri, dinin müceddidi, âşıkların kalbinin huzuru, Ziyâüddin Ebi’l-Behâ Hazret-i Mevlana Şeyh Hâlid (Bağdadî)’den (Allah sırrını mukaddes eylesin) almıştı. O da, şeyhi, maddi ve manevi kemali kendisinde toplayan Şeyh Abdullah el-Hindî ed-Dehlevî’den (Allah sırrını mukaddes eylesin), O da muallâ, müzekkâ, musaffa, mutahhar Şemsüddin Habîbullah Can-ı Cânân Mazhar’dan (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da zatî, sıfatî ve şuûnî tecellî ile şereflenen/parlayan Seyyid Nur Muhammed Bedevânî’den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da Hakka’l-yakîn denizinin derinliklerine dalan, Allah dostlarının sultânı Şeyh Seyfüddin’den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da şeyhi ve babası olan, gizli sırrın emini, şeyhlerin şeyhi, el-Urvetül-Vüska (kendisine tutunulacak en sağlam kulp) Şeyh Muhammed Ma’sum’dan (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da şeyhi ve babası olan, harika şeylere mazhar, sırlar ve manalar kaynağı, ikinci bin yılın müceddidi İmam-ı Rabbânî diye bilinen Şeyh Ahmed Fârûkî Serhendî’den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da zatî muhabbetin şarabını sunan, dinin destekçisi kutub, Şeyh Muhammed Bâkî’den (Allah sırrını

Turkish Studies

mukaddes eylesin); O da yüce ikrâm sâhibi, Mevlânâ Hâcegî es-Semerkindî el-Emkineki'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da şeyhi ve muhterem babası, müceddid, şeyhlerin şeyhi Mevlânâ Derviş Muhammed'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da şeyhi ve dayısı, rükû ve secde ehli, şeyhlerin şeyhi Mevlânâ Muhammed Zâhid'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da dini yayan, Nakşibendî meşrebini kuvvetlendiren, Hâce Ahrâr diye bilinen Şeyh Ubeydullah Semerkandî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da Bârî'nin inâyetlerinin peş peşe gelmesinin kaynağı Mevlâna Yâ'kub Çerhî Hisarî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da esrâr hazînelerinin anahtarı, Kutublar Kutbu, Alâeddin Attâr diye bilinen Şeyh Muhammed Buhârî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da bu tarikatın imamı, mahlûkâtın imdadı, akan feyzin ve yayılan nurun sahibi Şah-ı Nakşibend diye maruf Bahâüddin Muhammed Üveysî Buhârî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da marifet ve kemâl menbaı, Seyyidler Seyyidi Hazret-i Seyyid Emir Külâl'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da, insanlar Allah'ı unuttuğunda, Allah'a yönelen, evliyânın kutbu Şeyh Muhammed Baba Semmâsî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da, Ganî olan Mevlâ'nın muhabbetinde kendini kaybetmiş, Hazret-i Azîzân diye maruf olan Hâce Ali Râmîtenî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da dünyevî ve uhrevî isteklerden yüz çevirmiş olan, şeyhlerin şeyhi Şeyh Mahmud İncîr Fağnevî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da beşerî perdeden sıyrılmış olan, evliyânın kutbu Şeyh Arif Rîvgervî (Rivgerî)'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da Rabbânî kutub, mahlûkâtın imdadı, evliyânın kutbu Şeyh Abdülhâlîk Gucdüvânî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da el-Gavsu's-Samedânî Şeyh Yûsuf Hemedânî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da samedî muhabbet şarabından sarhoş olmuş, evliyânın kutbu Şeyh Ebu Ali Fâamedî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da Yüce Sevgili, Allah'a ulaşanların imdadı Şeyh Ebu'l-Hasen Harakanî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da ilhâmî te'yid ile desteklenmiş olan, âriflerin sultânı, Şeyh Ebû Yezid Bistâmî'den (Allah sırrını mukaddes eylesin); O da, Hakkı konuşan imamların imamı, İmam Cafer es-Sâdık'tan (Allah Teâlâ ondan razı olsun); O da annesinin babası, yedi büyük fakihten biri olan Kasım b. Muhammed b. Ebî Bekir es-Siddîk'ten (Allah Teâlâ ondan razı olsun); O da garip sahâbî, Rasûlün Ehl-i beytinden sayılan, makbûl ve muhterem zat Selmân Fârisî'den (Allah Teâlâ ondan razı olsun); O da kesin olarak imamların en faziletlisi, Allah Rasûlü'nün (Allah Teâlâ'nın salât ve selamı Onun ve âlinin üzerine olsun) halîfesi ve mağara arkadaşı Hazret-i Ebû Bekir es-Siddîk'ten (Allah Teâlâ ondan razı olsun); O da sıdk ve safâ kaynağı, yaratılmışların en faziletlisi, peygamberlerin sonuncusu, âlemlerin Rabbi'nin sevgilisi, Efendimiz Muhammed Mustafa'dan (Allah Teâlâ'nın salât ve selamı Onun, âlinin ve ashabının üzerine olsun) almıştır.

(II. Sened) Yine (Bahâüddin) Nakşibend Hazretleri, Gucdüvânî'nin ruhaniyetlerinden itibaren seneddeki nisbetin sonuna kadar (icazetlidir).

(III. Sened) Fâamedî de aynı şekilde Şeyh Ebu'l-Kasım Gürgânî'den; O da Şeyh Ebû Osman Mağribî'den; O da Şeyh Ebû Ali Kâtib'den; O da Ebû Ali Rudbârî'den; O da Şeyh Ebu'l-Kasım Cüneyd el-Bağdâdî'den; O da Seriyî Sekatî'den; O da Mâ'rûf Kerhî'den; O da İmam Ali Rızâ'dan; O da babası İmam Mûsa Kâzım'dan; O da babası İmam Cafer es-Sâdık'dan; O da babası İmam Muhammed el-Bâkır'dan; O da babası İmam Zeynelâbidîn'den; O da babası İmam Hüseyin'den; O da babası Mü'minlerin Emîri İmam Ali b. Ebî Tâlib'den (Radıyallahu Teâlâ anhu ve kurrime vecuhû); O da iki âlemin (dünya ve ahiret) Seyyidi, Âlemlerin Rabbi'nin Sevgilisi Muhammed Mustafa'dan (Sallallahu Teâlâ aleyhi ve sellem ve alâ âlihî) almıştır. Bu nisbet "Altın Silsile" diye adlandırılmaktadır.

(IV. Sened) Maruf Kerhî ise Dâvud et-Tâî'den; O da Habib el-Acemî'den; O da Hasan el-Basrî'den; O da mü'minlerin emîri Ali b. Ebî Tâlib'den (radıyallahu anhu ve kurrime vecuhû); O da iki âlemin Seyyidi, (Muhammed Mustafa)'dan (almıştır). Ona ve diğer peygamberlere, her birinin âl ve ashâbına en kâmil salât ve selâm olsun.

Turkish Studies

(V. Sened) Yine Hazreti Ali; (Ebû Bekir) Sıddîk'ten; O da Nebî'den (almıştır). Allah Ona, bu iki zata ayrıca diğer ehl-i beytine ve bütün ashâbına salât ve selâm eylesin. Ben adı geçen şeyhe bu icazeti ancak bu hususta izin istedikten ve bu izni aldıktan sonra verdim.

Allah dostlarının yoluna sarılmayı arzu eden, bu icazet sahibiyle birlikte olmayı ganimet bilsin. Onun emrine sarılan kişiyi akıl sâhiplerinin aklının alamayacağı şeylerle müjdelerim. Ve o kişiye Kitap ve sünnete sınımsız sarılmasını, keşf ve vicdan imamlarının üzerinde mutabık olduğu şekilde fırka-i nâciye (ebedi kurtuluşa eren grup) olan ehl-i sünnet görüşleri gereğince akideleri düzeltilmesini emretmeyi tavsiye ediyorum. Ayrıca Kur'an hâfızlarına, fakihlere ve (tarikât) fakirlerine saygı göstermesini, tertemiz bir kalb, müsamaha dolu bir gönül, cömert bir el ve güler bir yüz sâhibi olmasını; ikram ehli olmayı, eziyet verici şeyleri ortadan kaldırmayı, kardeşlerin sürçmelerini affetmeyi, küçük-büyük herkese nasihat etmeyi, çekişmeleri terk etmeyi, aç gözlülüğü bırakmayı, ihtiyaçların karşılanması konusunda sadece Allah'a itimat etmeyi tavsiye ederim. Çünkü Allah Teâlâ kendisine güvenen kulunu asla zayı etmez. Yine kurtuluşu sadece doğrulukta, Allah Teâlâ'ya ulaşmayı da sadece Mustafa'ya (sallallahu teâlâ aleyhi ve sellem) uymakta ummasını, kendisini hiç kimseden daha üstün zannetmemesini, bilakis kendi varlığını görmemesini tavsiye ederim. Laf taşımaya ve kıskançlığa cüret eden, Allah Teâlâ'ya havale edilir. İşlerinde sabrı şîâr, seyyidlerin âdetlerini kendisine örtü, tevekkülü dayanak, teslimiyeti yastık, rızâyı âdet, kanaati sermâye edinmesini ve eziyetlere tahammül ederek hoş görmesini tavsiye ederim. Allah Teâlâ, insanlığın en faziletlisi Efendimiz Hz. Muhammed'e, en hayırlı ehl-i beyt ve ashâb olan O'nun ehl-i beyti ve ashâbına salât eylesin. Şu anda ve akıbetinde hamd sadece Allah Subhânehû Teâlâ'ya mahsustur.

Bu icâzeti, Yüce ve her şeye sahip Allah'ın lütuflarına muhtaç olan Abdülbaki el-Muhammedî en-Nakşibendî 1341 tarihinde ifade etti."

İcâzetin sonunda, her birisinde de Arapça olarak "Abdülbaki el-Muhammedî" yazan üç adet mühür yer almaktadır.

4. İcâzetnâmenin Değerlendirilmesi

Arapça kaleme alınan bu icâzetnâme, Şeyh Abdülbaki el-Muhammedî en-Nakşibendî tarafından Şeyh Zeynelabidin el-Âbirî'ye 1341/1923 yılında verilmiştir. Muhtevası itibarıyla Alvarlı Muhammed Lutfî'nin Muhammed Küfrevî'den aldığı icâzetnâmeyle büyük oranda benzerlik göstermektedir (Kutlu, 2006: 45-47). Bu durumda, Küfrevî icâzetnâme geleneğinin örneklerinden biri olduğu söylenebilir.

Hamdele (Allah'a hamd) ve salveleden (Hz. Peygamber'e salat ve selam) sonra, icâzetnâmenin Zeynelabidin'e, sohbetlere sürekli devam etmesi neticesinde verildiği ifade edilmektedir. Sonrasında ise tarikât silsilesindeki şeyhlerin isimleri ayrı ayrı saygı ifadeleriyle zikredilmiştir. İcâzetnâme, altın silsilenin de içinde bulunduğu toplam beş ayrı senedle Hz. Peygamber'e ulaşmaktadır. Şeyh Abdülbaki, kendisine manevi izin verildikten sonra bu icâzeti verdiğini ifade etmektedir. Bu ifadelerden, Zeynelabidin'in icâzetinin öncelikle tarikattaki maneviyat büyüklerince onaylandığı sonucu çıkarılabilir.

Allah dostlarının yolundan gitmek isteyenler için, bu icâzetnâme sahibiyle birlikte olmak bir ganimet olarak ifade edilmekte ve onun emrine sarılanların çok kazançlı çıkacağı vurgulanmaktadır. Bu icâzetnâmede Şeyh Zeynelabidin'e, Kitap ve sünnete sınımsız sarılması ile ehl-i sünnet itikadına göre akideleri düzeltilmesi emredilmektedir. Ayrıca ona, temiz kalpli, müsamahalı, cömert, güler yüzlü ve affedici olması gibi güzel ahlâkı içeren hususların yanında çekişmeleri terk etmesi, aç gözlülüğü bırakması ve kendisini hiç kimseden daha üstün zannetmemesi gibi kaçınılması gereken davranışlar hakkında tavsiyeler verilmektedir.

İcâzetnâme, hamdele ve salveleden sonra, Abdülbaki Küfrevî'nin bu icâzeti verdiğini ifade eden açıklamasıyla bitmektedir.

Sonuç

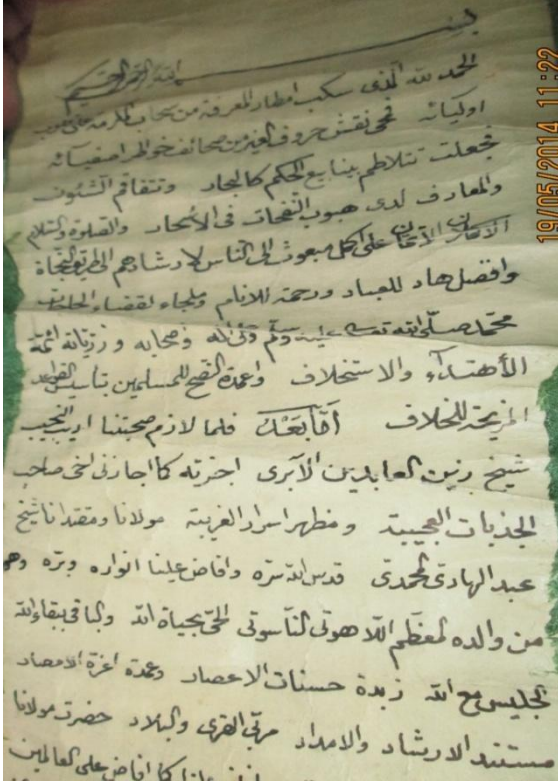
Şeyh Zeynelabidin el-Âbirî, bugüne kadar hakkında hiçbir müstakil çalışmanın yapılmadığı, ancak sahip olduğu bir kısım ilmi ve manevi değerlerle ele alınması gereken, son devir Nakşî âlim ve mutasavvıflardandır. Muş'un Bulanık ilçesi Abri köyünde medfun, XIV. Asrın âlim ve seyyidlerinden Şeyh Nizameddin Aynülmelek'in soyundan gelmektedir. Abri'de iken amcası Şeyh İsa Efendi, amcaoğlu Şeyh Mustafa ve o günkü bir kısım ulemadan ileri düzeyde ilim tahsil etmiştir. Öyle ki; Cizre'de sürgünde bulunduğu yıllarda, zamanın âlimlerinden Seyyid Kadri ve Şeyh Seyda'nın Ahmed-i Cezerî Mescidi için açtığı imamlık sınavına çok sayıda aday müracaat etmesine rağmen, en yüksek başarıyı kendisi göstermiştir. Bu başarısı onun, Abri'de iken Aynülmelek Medresesi'nde tefsir, hadis, fıkıh ve kelâm gibi temel İslâmî ilimlerde belli bir düzeyde eğitim aldığını göstermektedir.

Şeyh Zeynelabidin'in, tarikat icâzetnâmesini almaya hak sahibi olduğu, ilk defa Şeyh Muhammed Küfrevî tarafından sözlü olarak belirtilmiştir. Ancak o zamanlar yaşı küçük görüldüğü için, bu icâzetnâmeyi daha sonra 1341'de Şeyh Abdülbaki'den almıştır. Bu icâzetnâmede, Nakşî tarikat silsilesi, beş ayrı senedle Hz. Peygamber (s.a.s)'e ulaşmaktadır. Silsile büyüklerinin isimlerinden sonra, Şeyh Zeynelabidin'e irşâd faaliyetlerini yürütürken dikkate alması istenen bir kısım tasavvufî tavsiyeler yer almaktadır.

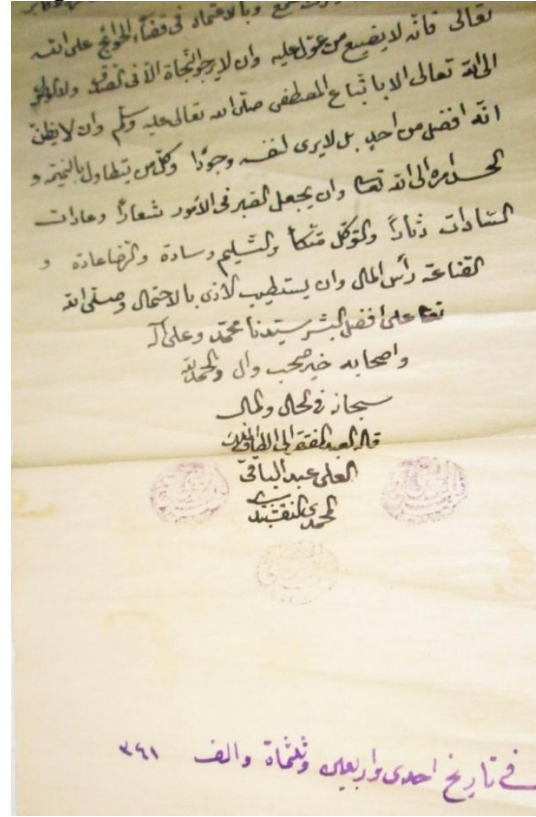
Şeyh Zeynelabidin'in dönemin şâir mutasavvıflarından Alvarlı Muhammed Lutfî ile dostluk ve yakınlıkları olmuştur. Lutfî'nin 1948'de, Zeynelabidin'in hastalığından dolayı yazdığı mektupta bu durum görülmektedir.

Şeyh Zeynelabidin'in yetiştirdiği çok sayıdaki talebe ve müridlerinden sadece Hulusi Yahyagil ismine ulaşılmıştır. Yahyagil, Said Nursî ile tanışmadan beş yıl önce Zeynelabidin'e intisap etmiştir. Sonraki yıllarda da irtibatını koparmayan Yahyagil, şeyhine yazdığı bir mektubunda bu yakınlığı devam ettirdiğini göstermiştir.

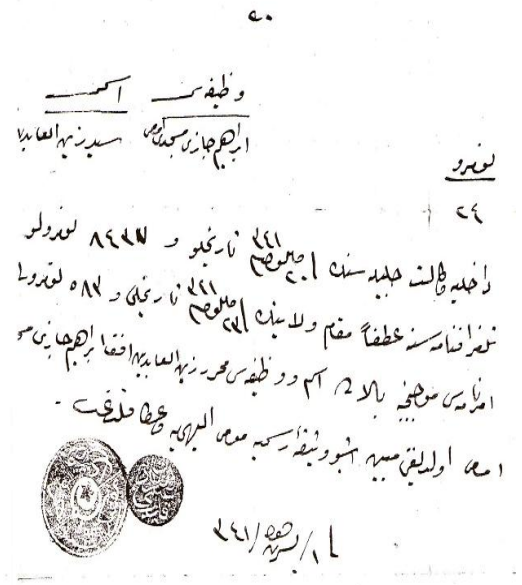
Belgeler

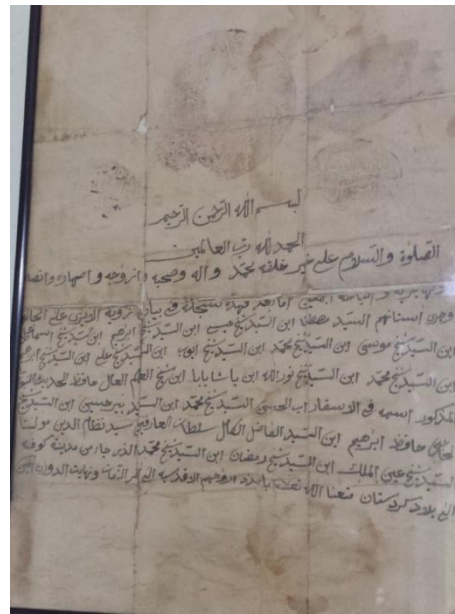
Belge- 1: İcâzetnâmenin ilk sayfası

Belge- 2: İcâzetnâmenin son sayfası

Belge-3: Şeyh Zeynelabidin'in "İbrahim Câzî/Câzerî" meşrebi meşrebinde imamlık yaptığını gösteren bir kayıt

Turkish Studies

KAYNAKÇA

- Akpınar, Cemil (2000). “İcâzet”. *DİA*, C. XXI. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları. 393-400.
- Atasoy, İhsan (2010). *Nur'un Birinci Talebesi Hulusi Yahyagil*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Ayar, Talip (2014). “Bir Osmanlı Müderrisinin İcâzetnâmesi ve Tarihî Kaynak Değeri Üzerine Bazı Mülâhazalar/Some Accounts About an İdjâzet-Nâme Belonging to An Ottoman Scholar and Its Historical Resource Value”. *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*. Volume 9/1 Winter 2014, p. 43-62, ANKARA-TURKEY.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA). *1316 Bitlis Vilayet Salnamesi*.
- *Evkaf Evrakı* Defter No: 15166.
- Cebecioglu, Ethem (2005). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Elmalı, Hüseyin (2013). “Alvarlı Muhammed Lutfi Efe'nin Gözüyle Erzurum ve Erzurumlular”. *Uluslararası Hâce Muhammed Lutfi (Alvarlı Efe) Sempozyumu*. C. I. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları. 353-369.
- Evren, Adil (1997). “Bulanık, Abri (Esenlik) ve Mollakent Köylerinde Bir Araştırma”. *Türk Etnografya Dergisi*. 20: 1-21. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ezherî, Ebu Mansur Muhammed b. Ahmed b. Ezher (2004). *Tehzîbu'l-Lüga*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Fîruzâbâdî, Mecdüddin Muhammed b. Yakup (2008). *Kâmûsu'l-Muhît*. Kâhire: Daru'l-Hadis.
- Güner, Said -Kanaat Önderi- (2014). “Şeyh Zeynelabidin'in Tasavvufî Eğitim Süreci” Konulu Kişisel Görüşme. Kars- Kağızman. 1 Haziran 2014.
- İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyin Ahmed (2008). *Mu'cemu Mekâyîsu'l-Lüga*. Kâhire: Daru'l-Hadis.
- İbn Manzur, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem (2003). *Lisânu'l-Arab*. Kâhire: Daru'l-Hadis.
- Kutlu, Hüseyin (2006). *Hâce Muhammed Lutfi (Efe Hazretleri) Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul: Damla Yayınevi.
- Küfrevi, Vahyeddin (2013). *Pir Muhammed Küfrevî Hazretleri*. İzmir: Kaynak Yayınları.
- Lutfî, Hâce Muhammed (2013). *Hülâsatü'l-Hakâyık ve Mektûbât-ı Hâce Muhammed Lutfî*, İstanbul: Damla Yayınları.
- Nursî, Said (1998). *Barla ve Kastamonu Lâhikaları*. İstanbul: Yeni Asya Neşriyat.
- Özer, Ahmet (1998). *Hulûsi Bey*. İzmir: Işık Yayınları.
- Schmidtke, Sabine (2003). “The *ijâza* from ‘Abd Allâh Sâlih al-Samâhîjî to Nâsir al-Jârûdî al-Qatîfî: A Source for the Twelver Shi‘i Scholarly Tradition of Bahrayn”, *Culture and Memory in Medieval Islam: Essays in Honour of Wilferd Madelung*, edited by: Farhad Daftary and Josef W. Meri, I. B. Tauris. London. p. 64-85.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA). *Anadolu Vakfıye Defteri*. No: 588, s. 241. sıra. 210.
- Yılmaz, Bilal (2009). “Muş Vakıfları”. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Köle, B. (2016). “Şeyh Zeynelabidin el-Âbirî ve İcâzetnâmesi / Sheikh Zaynalabidin El-Abiri and His Diploma”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/5 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9301>, p. 431-446.